

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Kálvin.

*Te szerénységnek hős apostola,
Nagyobb minden földi hatalmak uránál!
Dicséretet zengő dalra sose vágytátál.
S akaratod ellen
Mondom e dalt rólad te nagy, örök szellem.*

*Te az egyszerűség fehér oszlopa.
Szívedben az Irás roppant erejével
Megállsz Róma ellen, ha vádol, ha kérlel.
S mind e világokra
Bibliai fényét lelked szétragyogja.*

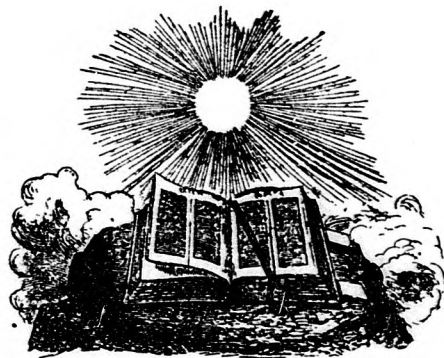
*Te az eleven hit tiszta temploma,
— Mikor minden nép csak Igazságot éhez,
Elhivod munkáddal örök Istenéhez.
S a szomjazó lelkek
Az egész világról csak Genfre figyelnek.*

*S te az akaratnak szikla embere.
Bűnös Babylonban Spártát építesz fel,
Ahol az igazság él a szeretettel.
Árnyékemberekből
Hited erejével hősöket emelsz föl!*

*Te a vértanuknak lelki orvosa.
Koronás királyok reszketnek meg tőled,
Mikor buzdítod a máglyára menőket.
Földi hatalommal
Bátran szembe szálsz az Evangyéliommal.*

*Kálvin! nagy idődnek egész embere!
Törhetetlen fia drága Mesterednek.
Az Irás utjain milliók követnek.
— Zendüdjön a zsoltár!
Dicséret, dicsőség, hogy a mienk voltál!*

Gyökössy Endre.

Felekezetközi mozgalmak.

Azon nagy harcok óta, melyekben Mélius és társai az unitarizmust összetörték és a királyhágón innenti területről visszaszorították, a keresztényiségnek ez a zsidó világ felé eltolódott árnyalata békésen huzódott meg Erdély bércsei között. Itt talált a maroknyi nép menedéket, a hol védelmezte a föld, a történeti mult és védelmezte különösen a faji érdek, tiszta magyarsága. Ez utóbbi nélkül okvetlenül elseperték volna őket az idők viharai, dacára annak az óvatos magatartásnak, melylyel az idők jeleit figyelemmel kísérték és azokhoz alkalmazkodni tudtak.

Ha vihar szelek fujtak, szépen meglapultak és összehúzódtak, ha kiderült, terjeszkedtek és merész vállalatokba fogtak.

Most úgy látszik ismét felettebb kedvezőnek tartják a viszonyokat, hogy a felekezetközi békét felbontani készek és az alföldi református egyházak nyugalmát zavarják.

Egymásután jelennek meg Hódmezővásárhelyen, Polgárdiban, Dévaványán, F.-gyarmaton, Mezöturon; sőt legujabban még tul a Dunán is jelentkeznek.

Nem célozom ezen a helyen az itt lefolyó küzdelmekbe bele avatkozni. A közvetlen érdekeltek kötelessége ez és nem is látom veszedelmesnek ránk nézve a helyzetet. Azonban tekintettel azon nehéz helyzetre, melyben mi magyarság és különösebben magyar protestánsok és általában mindazok élünk, a kik a reactionarius konservatív irányhoz nem tartozunk, kötelességemnek tartom megkérdezni unitárius magyar testvéreinket, hogy mi a céljok e vállalkozással és micsoda jót várnak magokra attól?

Arra nem gondolhatnak többé, hogy itt a nagyváradi disputakori idők megújulhassanak és hogy az unitarizmus itt állandóan tért foglalhasson.

Nem arra való sem az idő, melyben az emberek lelkét nem a vallási dogmák érdeklik többé; sem a magyar unitáriusok csekély száma, mely lehetlenné teszi a hódítást és sem az unitarizmus maga, mely mint vallás sem alkalmas arra, hogy a most folyó társadalmi összeütközésekben, túlhaladott, kiégett racionalizmusával támaszpontul szolgálhasson.

Most a haladó és maradó világnézletek, a nép és az uralkodó osztályok harcolnak egymással. Ebben a harcban pedig csak a legszélsőbb álláspontok érvényesülhetnek és minden közben eső pártok csak úgy állhatnak meg, ha befelé mennél jobban tömörülnek, kifelé pedig mennél inkább konciliánsabbak.

Az unitarizmus mint vallás ebben a harcban nem érvényesülhet. Itt a katholicizmusnak is csak az ultramontán árnyalata nyomul előtérbe. Azok a kik a világot és abban privilégizált uralmukat mostani alakjában megakarják tartani, akarva-nemakarva ennek zászlói alá kell hogy álljanak. Erre az álláspontra jutott el Kaas Ivor a lutheránus és vele többen és erre fognak akarva nem akarva verődni mások is, a kik most még a klerikalizmus ellen küzdenek.

Ez nem lehet célja az unitarizmusnak, visszakerülni a régi akolba és az emberi észnek gyújtott áldozatok után behódolni ismét a sötétségnek.

De ha az unitarizmus a másik táborba áll és mint Mezöturon is megtette, egyenesen a socialismussal fog kezdet, a nélkül, hogy a többi protestáns egyházak támogatásáról biztos lenne, a nélkül, hogy az egyesült erőben fedezetet találhatna, egyenesen a saját romlását idézi elő. Nincs népe mely megmenthesse, mert 50, 60,000 hívő még nem nép. Nincs oly hite, melytől csudákat remélhessen, hiszen a minden miszteriumot levetkező vallás nem bír ezzel a hegyeket mozgató erővel.

Ebben a harcban csak egyesült erővel lehet megállni és akkor is csak úgy, ha az összes magyar népre támaszkodók és főképen a magyarság keretében az összes protestánsok összefognak.

Minden subtilitástól eltekintve ezek közé számítom az unitáriusokat is, nemcsak azért, mert magyarok, hanem azért is, mert testvér felekezetnek tartom őket. Én szerintem a teljesen kifejlett protestántizmusnak 3 főjellemvonása van: Hogy az evangéliomi alapon álljon, hogy a hierarchia ellen küzdjön s hogy a haladás elvét vallja. Az unitarizmus gyenge az elsőben, de megállja helyét a másik kettőben. Azután az elsőben csak is inkább a papiroson olyan tulon-tul rationalis. A gyakorlatban és tényleg az unitarizmus is kénytelen a Megváltó alakját tenni a vallás központjává. Ha ezt nem tenné, úgy tényleg nem volnának más, mint egy modern zsidó felekezet, melynek Messiássa eljött. Inkább a valóságra mint a dogmákra nézve azért az unitarizmus antitrinitarizmusát is csak merő teoriának és üres szóharcnak látom.

De legyen akárhogy, annyi tény, miszerint az unitarizmus ideje elmúlt, hogy a terjeszkedést a jelen helyzet sem javallja s hogy az alföldi ref. magyarság háborgatása ezenfelül is indoktalan. Keményebb szót is használhatnék, de e helyett csak azt mondom, hogy a mint a hozzájok állókat, nem a lelkiszükség hajtja, ebben a gyűlöletes vállalkozásban az unitáriusokat sem az evangéliom terjesztése iránti buzgalom ve-

zetheti; a Szentírást mi nem kötjük láncra és a világosságot nem rejtjük a véka alá; a nép iránti részvét sem; saját hivei tulajdon egyházaikban nagyobb teher alatt roskadoznak.

Ellenkezőleg, mint az alföldi szektáknak és e szekták közé került hiveinknek sorsából látjuk, a vallásukat változtatott családok nagyobbára mind egy teljesen meghasonlott lelkiélet áldozatai lesznek és tönkre mennek.

Ez sem indokolja hát ezt a gyűlöletes prozelita szerzési módot, melyet ha szinte megszukunk is a katholicizmus egyik-másik tulzó idegen vérű és nevű embereitől, de nem várhatunk a magyar unitáriusoktól. Nem is szabad ezt a villongást ezután megengedni és lehetővé tenni. A régi harc eldőlt és e harc eredménye az, hogy Magyarország nem az unitarizmusé. Sajnos nem is kálvinizmusé. Erről gondoskodtak a kiirtások, az üldözések és a testvérharcok. De éppen azért, hogy testvérharc többé ne legyen, itt az idő, hogy az összes klerikális ellenes elemekkel és azok között régi ellenfeleinkkel az unitáriusokkal is egyezsége lépünk hogy a királyhágón inneni területről visszavonulásra bírjuk. Ez a megegyezés állhat abban is, hogy ott a hol 300-an alól van a lélekszám, új gyülekezetet egyik fél sem alapíthat, állhat más idevonatkozó meghatározásokban, de különösen a közös ellenség elleni közös védelemben.

Gondolkozzanak erről a kiket illet.

Dr. Ferenczy Gyula.

Kálvin és a természet.

Doumergue Emil: *Calvin, sa vie* stb. című művei III. kötetből. Franciából fordította Kónya Gábor, a Magy. Ker. I. E. titkára.

Kálvin házának két homlokzata volt: az egyik északnak, a „bise,” a hideg, csipős szél felől; a másik délnek, az enyhe napsugarak felől. És a világon minden olyan, mint a házak. Mindennek két arca van: árnyékos és világos.

S épen ebben határozódik a Reformátor ellenfeleinek — öntudatlan, vagy szándékos, minden esetre állandó — tévedése. Mindig csak az egyik oldalát nézik a házának, életének munkájának; a homályos oldalát, amit még iparkodnak is tőlök telhetőleg feketíteni. *Audiat et altera pars!* Meg kell nézni a másik oldalt is! — Miután rámutattunk, hogy micsoda komorság lehetett a házi életben a Chanoines utcán, próbáljuk meg nézni, hogy micsoda bűbáj lehetett benne.

* * *

Mondottuk, hogy Kálvin házának csak a helye van meg (kivéve egy pincerészletet és egy XV. századbeli ajtót.) Annak a háznak azonban kertje volt és ablakai, ahonnan rendkívüli panoráma volt látható.

Kétségtelen, hogy a kert valamivel kisebbedett az új épület által, a mely meghaladta a régi méreteit és a kert végén, a hatalmas bourgond-faltól tartott mellvédhez hitvány fa-bódékat toldottak. Mindazáltal ott van a kert, amelyben sétálhatott Kálvin Farel-lel, Viret-vel, genfi barátaival, Trie-vel, Normandie-val, Coppal, testvéreivel; a kert, ahová Idelette bizonyára nem egyszer ment főzelékféléket szedni. És az a kilátás, mely az ablakokból nyílik? Az is vesztett valamit szépségéből a magasabb építkezések miatt, megszükkült a műpartok (quais) folytán, amelyek viszonyták a vizet. Hanem a tájkép mégis ugyanaz: balra a Jura és nyulványai, jobbra a Viron és az Alpok, középen a tó csillog tündököl a napsugárban.

Csak az a kérdés: Vette-e Kálvin hasznát valaha kertjének? Tudta-e legalább, hogy neki kertje van? És a mi a tájképet illeti, nem azt kell-e mondanunk, amit mondott Kálvin ama historikusa, akinek a chanoines-utcai ablakokból élvezhető szép látványról beszéltem: „Nem következik, hogy azt Kálvin gyakran nézte?”

Vizsgáljuk meg a szövegeket. Van birtokunkban egy szép, olyan, amelyet csak kívánni lehet.

Egyik barátja, Bourgogne Jakab, falaisi földesur, fölkérte a Reformátort, hogy keressen számára lakást. 1547. február 25-én írja neki Kálvin: „Megbízásához képest (utóbbi találkozásunk alkalmával Bazelen) néztem visszatérésem óta, hogy hol volna az Ön számára kényelmes lakás. Ami a Cleberge-ét illeti, nagyon távol lenne ön a szomszédoktól, akiket fölkeres... Mellettünk olyat, amelynek kertje van, nem találtam az ön számára alkalmasabbat annál, a melyet kibéreltem. Nem mintha a lakással meg volnék elégedve, hanem más híján voltam kénytelen ezt tenni. Elöl lesz önnek kisebb kertje és elég térs udvara. Hátul megint másik kert. Egy nagy terem, *olyan szép kilátással, aminőt csak kívánhat nyárára.* A szobák nem olyan kellemes elrendezésűek *plaisant regard*, mint szeretném. De ha megérkezik majd lehet ott rendelkezni. A terem kivételével, lehetett volna találni *jobb anyagu és a kényelemre jobban épült* házakat, de azoknál kert nem lett volna és látom, hogy ezt a részt hájtja ön főképen. Bármint legyen a dolog, ki van bérelve tizenkét tallérért... Csupán a kert miatt siettem vásárt csinálni. Ha az idő késlelteti, azt hiszem, hogy egy hónappal később ép oly alkalmas lesz az időjárás, mint azután, föltéve, hogy a levegő kellemes, amit az időjárás hoz magával.

És remélem, nem felejt el tanácsomat, hogy utja egy részét* vizen tegye meg, hogy *üdüljön*. Mig tudósít végleges elhatározásáról, *vetni fogunk zaj nélkül és metszéljük a lugasokat.***

Nehéz volna több tudósítást találni a tárgyról, amelylyel foglalkozunk. Mintha csak a maga házáról beszélne Kálvin, vagy a szomszédházak egyikéről („melléttünk” van, ugymond, „auprés de nous,”) mely az övéhez hasonlít. Kálvinnak mindenesetre nagyon jól látó szeme van. Látja a „szép kilátást nyárára és a kevésbé kellemes szobákat, de amelyeket lehet majd rendezni.” Látja, hogy a ház „nem a legjobb anyagu és a kényelemre nem a legjobban épültek közül való.” Látja a kertet s vetéssel és a lugasok metszésével akar foglalkozni. Tanácsolja a részben vizen való utazást,

* Baseltől Genfig Kálvin azt tanácsolta itt másoknak, amint maga sajnálatára nem tehetett: „Egyszer tapasztaltam, hogy a hajózás nem kedvező (mihi incommodam.)” Tengeri betegséget kapott a tavon? Opera, XII. p. 390. Farelhez 1540 október 2.

** 1547. febr. 25. Opera, XII. p. 490. 491.

hogy ily módon frissebb, kellemesebb („gracieux“) le-
vegő legyen. Az a Kálvin, aki ilyen jól lát másoknak,
nem nézett volna, nem vett volna észre semmit otthon
sem a tájképet, sem a kertet?

* * *

Különben nem szoritkozunk egy szövegre, sem
kettőre, sem ezekre a következtetésekre, ha még oly
valószínűk is.

Reformátorunktól számos és határozott kijelenté-
seink vannak és csodálni lehet, hogy még mindig nem
győződtek meg az emberek, hogy azokkal számoljanak.

Ah, kétségtelen, Kálvin nem vett részt semmiféle
„alpesi club“-ban. Ez nehéz lett volna, mert a mai
genfi és a XVI. századbeli genfi között az egyik leg-
nagyobb különbség talán épen az utóbbinak a hegység
iránt való kevés érzéke. Goulart Jakab beszéli 1623-
ban, hogy „Genftől egy mérföldnyire van egy hegy, a
Salève, amelyre néhány ember fölmászik — nem bor-
zadás nélkül — a sziklába emberfeletti mesterséggel
vésett meredek és szinte megszámlálhatatlan lépcsőkön.
Vannak, a kik megérkezve az utolsó lépcsőfokhoz,
annyira megrémülnek a félelmes mélység láttára, hogy
nyomban visszafordulnak.“ Természet dolgában meg-
elégedtek kertekkel, amelyek hova-tovább eltűntek a
kis terekről és a bástyákról . . . Sőt nem nézte Kálvin
a természetet a Jean Jacques Rousseau szemével sem.
Mindazáltal, nem elégedvén meg látásával,* figyelte,
még pedig igen jól, részint hogy csodálja, részint hogy
gyönyörködjek benne.

Először is, hogy csodálja. Kálvin a természetben
valóban magát Istent látja; ő előtte a természet Is-
tennek egyik „tüköre,“ melyben a legtudatlanabb is
fölismerheti a teremtőt. Isten — mondja erre vonatko-
zólag — „szájunkba adja a táplálékot és étet bennün-
ket mint kis gyermekeket.“

„Mikor látjuk a szőlőskerteket és a fákat és a
termő földet, Isten mutatja, hogy neki gondja van ezen
életre, bármily mulandó és esendő ez; de mintha ké-
zen fogna, hogy emeljen bennünket fölfelé, az ég felé,
magához . . . És ha mi ezt nem tesszük, hálátlansá-
gunk nagyon hitvány és nem lesz semmi mentsége.
Mert nem majd kiszurják-e a szemünket a szőlősker-
tek és a folyamok és a mezők és minden egyéb, ami-
ben Isten kijelenti magát és megjelenik előttünk**? . . .

„Példa: látom a termő földet: ime, figyelmeztet
Isten jóságára és erejére. Mikor látjuk tavasszal, hogy
a föld megnyitja kebelét, hogy kibontsa gazdagságát:
ime az Isten, aki mutatja magát, jár. És aztán, most
szép napsugár van, majd esik: ime az Isten, aki jár
mindakét képen. Megfordul itt is ott is, a mutatkozó
változatosság szerint: annyi ez, mintha Isten menne
egyik helyről a másikra, hogy őt annál jobban meg-
értsek.***“

Zwingli, a maga keresztyén pantheismusával, nem
irt a svájci tájakról nevezetesebb szavakat.

És vajjon még nem vagyunk kénytelenek elős-
rerni, hogy megtudta figyelni a földet és annak fü-

* Említsük még, hogy Ratisbornban való utazásakor igen
jól megnézte Kálvin a Tübinga körüli mezőt is. Évekkel később,
mikor Du Koulin Károly ezen városban telepedik le, Kálván gra-
tulál neki és azt mondja, hogy útjában azt a vidéket elég kelle-
mesnek találta (satis amoena regio) 1555. január 18. Opera,
XV, p. 382.

** LXVII. beszéd. Jób 1. r. Ibid. XXXIV. p. 69. 70.

*** XXXIV. beszéd. Jób 8. r. Ibid. XXXIII. p. 426.

szálait, vagy az eget és annak elrendezését, („compas-
sement“) az a Kálvin, a ki eme sorokat írta: „A föld
legkisebb zugaiban . . . még a legkisebb fűszálakban
(in minimis plantulis) sincs olyan közönséges, nincs
olyan szemmel látható, a mi ne mutatná „némi jelét
Isten erejének és bölcsességének.“ Annyival inkább az
egyek „tisztasága és tündöklése.“ „Lehetetlen, hogy a
csodás különféleségnek szép elrendezése mely ott fel-
tűnik, hasonlóképen ez egyek disze és tündöklése vilá-
gos bizonyosságot ne tegyen előttünk“ az isteni bölcses-
ségről.

És mihelyt elismerjük, hogy Isten az a souverain
munkás, a ki alkotta az egyetemes világ szép épüle-
tét, szükségképen el kell ragadtatnia lelkünknek az ő
végtelen jóságának, bölcsességének és hatalmának cso-
dálataiban.“*

És vajjon nem vagyunk kénytelenek elösmerni,
hogy tündöklő éjszakán nem egyszer kellett a chanoi-
nes-utcai ablakban ülni annak, a ki a következő sorok-
kat írta: „Isten dicsősége mindenütt megnyilatkozik . . .
Az egyek beszélnek. Az a szép rend, melyet látunk, az
égen és minden egyéb, olyan előttünk, mint Isten fön-
ségének élő képe. És valóban bár a csillagok nem be-
szélnek: hallgatva is oly hangosan kiáltanak, hogy nem
kell egyéb tanu ellenünk az utolsó napon, ha meg nem
halljuk oktatásukat.“**

A szél-ingatta fűszál előtt és az egyek boltján tün-
döklő csillag előtt így változik át a Reformátor csodá-
lata emelkedéssé és imádatná.

(Folyt. köv.)

„Unitáriusok az alföldön.“

E cím alatt Thurius aláírással vádoló cikk jelent
meg a „Debreceni Protestáns Lap“ 16. számában. Vá-
dolva van abban az unitárius egyház, mint a mely meg-
bontja az alföldön a felekezeti békességet és vádolva
vagyok én, mint a ki a mezőturi református egyházat
zavartam volna meg. Én az unitárius egyház ellen föl-
hozott vádakkal most nem foglalkozom és csak annyiban
érintem, amennyiben a mezőturi esettel kapcsolat-
ban szükséges. A mezőturi dologra azonban lenne pár
észrevételem. Legyen szabad azért remélnem, hogy a
nt. szerkesztő ur az „audiatur et altera pars“ elvéből
kifolyólag lesz kegyes b. lapjában helyet adni védeke-
zésemnek.*** Mert védekezésről van itt szó! Thurius ur
cikke engem ugyan, mint támadót szeretne feltüntetni,
de valójában ő támad a legnagyobb vehemenciával.
Hogy ezt miért teszi, azt ő tudja. Mert abból, hogy én
virágvasárnapján istentiszteletet tartottam Mezötúron,
az igaztalan állítások Babeltornyát felépíteni egy kissé
talán mégis merész vállalkozás! . . .

Mi hát az én bűnöm? Hogy Mezötúron istentiszte-
letet tartottam? Eddig nem tudtam, hogy az isten-
tisztelet véték.**** Hogy ott én azt prédikáltam volna, mi-
szerint az unitárius egyház között nem sok különbség
van? Ezt már határozottan tagadom! Thurius ur! Ön

* Zsolt. XIX. 1.

** XLVI. beszéd. Jób 12. r. Hid. XXXIII. p. 570.

*** A cikket közreadom, de ezt az olesó lélekalázatot el-
itélem és gonosz dolognak tartom. Szerk.

**** No hát ezt kimonta? Csak tessék tartani de otthon
mert a zavarosban halászás nem istentisztelet. Szerk.

az állításait vagy úgy hallotta mástól kifordítva, vagy álmodta vagy rosszszemüen ferdit! Annak hangoztatása mellett, hogy az ott elmondott beszédek bárkinek rendelkezésére bocsátom: ezennel fölszólítom önt, bizonyítsa be vádjait! Az önnek elengedhetetlen erkölcsi kötelessége. Ennyit a beszédről:

Most gyerünk a bevonuláshoz! Ön azt írja, hogy „a szociáldemokrata párt helyiségében a debut sutyomban történt meg kellő gondoskodással, hogy valamilyen dologból meg ne tudjunk valamit.“ Készséggel beismerem, a lapban előre nem közöltem, hogy mikor fogok prédikálni és csodálatos! a terem mégis zsúfolva volt hallgatóval. Miként eshetett ez így, ha „sutyomban“ történt a dolog, ez előttem rejtély. Thurius ur majd lesz szives erre is világosságot deríteni! Ön igazán sajnálhatja, hogy nem volt jelen, mert megkímélte volna magát a haszontalan firkálástól. Talán az fáj önnek, Thurius ur, hogy nem kértem ki előzetes engedélyét az istentisztelet tartásra?

Nahát azt ezután sem teszem meg, de jövőkor szivesen látom önt is, sőt meg is hívom — ha közli velem b. címét — hadd halljon a saját füleivel!

Nunc venimus ad fortissimum! Párbericítálás! Erre a vádra is röviden felelek. Hanem csalódom, Thurius ur mezőturi lakos és a „Mezőtúr és vidéke“ március 31. számában Nemo a'írással szignált cikket is ön követte el. Ezt onnan gyanitom, mert mind két cikk nagy előszeretettel használja a „próféta ur“ kifejezést s harci modora is ugyanaz: a pappal együtt üti az egyházat is. Ha nem így volna: bocsánat! Akár így, akár úgy van: olvassa el Thurius ur az említett lapba küldött válaszmát a párbericítálás vádra vonatkozólag. Ott én Nemonak ezt írtam: Fáradjon el Szücs Lajoshoz (lakik kigyó-ut 878 sz. a.) és nézzen bele azokba az iratokba, a melyekben én még ott jártam előtt nem egyszer figyelmeztettem az áttérni szándékozókát, hogy ha esetleg az egyházi adó alól akarnak kibujni és azért jönnek hozzánk: rosszul számítanak, mert minél kisebb lesz a párber, annál nagyobb lesz később a közszükségletekhez való hozzájárulás. Ugyanezt többször hangsúlyoztam mult évi december 16-án a munkásolvásban is. Nem egy de 200 tanum is van erre. Tehát nem csábitottam senkit a kevés párberre való kilátással. A ki mást mond: valótlanúságot állít . . . Ezeket Thurius urral szemben is fentartom! . . .

Végre, az ilyen kifejezéseivel: szektáknak és szektáriusoknak lenniök kell; „olcsóbban akarja“ adni az evangéliumot, még hagyján! de ő azzal is beéri, hogy mást attól megfoszthat és „írott szavak alatt rejlő Krisztustagadás“ — én nem toglalkozom. Falra főtlen borsót hányni vagy önt meggyőzni arról, hogy az unitárius vallás nem szekta, hanem épen olyan történelmi egyház, mint akár a református, hogy az unitarizmus nem egyenlő a hívő léleknek az evangéliumtól való megfosztásával; és hogy az unitáriusok semmivel se inkább krisztustagadók, mint azok, a kik rólunk ezt állítják, akár személyek, akár felekezetek legyenek azok — körülbelül egy eredményü munka lenne. Éppen azért önnel Thurius ur, e tárgyban nem vitatkozom, hanem azt ajánlom: forgassa többször az evangéliumot és tanuljon abból több türelmet és jézusi szelidséget. Erre önnek nagy szüksége van:

Legvégül pedig megnyugtatom önt, Thurius ur, hogy Füzesgyarmaton az unitáriusok még nem szándékoznak „eladni a templomot“, annyira nem, hogy most még új iskolát is építenek.

A dévaványai unitáriusok is igen jól érzik magu-

kat és eszükágában sines panaszkodni az állítólagos „25 frt. stóláért, mert olyan összeget még senki se fizetett.

Ezek az állítások is méltók önhöz, Thurius ur! Bizony mondom önnek Thurius ur, porondra építette föl cikkét: el is hordja azt minden állításaival együtt a szél. Egy azonban megmarad önnek: az a végtelen szájalom, a mely cikkének olvasása után minden intelligens emberben önkéntelen támad, hogy van még a XX. században ember, aki egy más vallásfelekezetéről ma is úgy ír, minthogyha XVI. század itt rekedt gyermeke volna. Szánom önt, Thurius ur, mert nem tudja mit cselekszik.

Egyébiránt az alábbi néven mindig megtalál. De kérem önt is, Thurius ur, vesse le inkognitóját hadd tudjam én is kivel van dolgom. Mert még ön se tarthatja ildomos dolognak állnév alatt vádaskodni. Különben megteheti, de én arra nem reflektálok.

Hódmezővásárhely, 1907. ápril. 28.

Barabás István
unit. lelkész.

Unitáriusok Hetesen.

E lap 16. számában olvastam Thurius cikkét az alföldi unitárius mozgalmakról, melyben az ott szereplő unitárius apostolok kétszínű szerepét írja le. Cikkének végeredménye gyanánt azt fejtegeti hogy az Országos Protestáns Szövetség eszméjének támogatói igen nagy tévedésben vannak, mikor a református és lutheránus lelkészeknek az unitárius lelkészekkel leendő együttműködéséről beszélnek. Midőn egyházi lapjaink hasábjain a Református Lelkészegyesülettel szemben egyesek a Protestáns Szövetség megvalósításaért törtek lándzsát s ennek tartottam ennek az eszmének fölvetését, mert a szektárius mozgalmak, különösen a református egyházak hitéletében fel-felmerülő zavarok alkalmával részemről sohasem láttam mellettünk segítségre kész testvéreknek az unitáriusokat, ellenkezőleg arról győződtem meg, hogy a rendkívüli állapotokat mindig hívek toborzására lélekhalászásra használták fel. Ezt láttam két évi hódmezővásárhelyi káplánságom idején az alföldön, ezt tapasztalom most Dunántul, Somogyban is. Azonban nem akartam e nézetem kimondásával az első lenni; vártam míg valamely avatottabb toll megmozdul s hogy az említett cikket olvastam, célszerűnek gondoltam az eszmét ébrentartani abban a reményben hogy ez nem egy-két egyén, hanem számos lelkész-társam meggyőződése.

Állításom igazolására a somogyi hetesi unitárius egyház község előállítását akarom röviden elmondani. A belső-somogyi egyházmegye vezető férfiai nagy csatládja iránt érzett részvétől indítatva a lelkészi állásától elmozdított Fáncsik Jánost besegítették Hetesre 1900 táján tanítóknak. Ez a férfi, mivel gyönyörűségét találta a gyülekezetek felforgatásában és felsőbbiséget ismerni nem akaró makacs természetét az egyházmegye jóindulata sem változtatta meg, csakhamar összekülönbözött a lelkész családjával. A kipattant szikra nagyobb és nagyobb tüzet fogott. Az új tanító nemcsak a 80 éves agg lelkész családját ostromolta, hanem az esperes a püspök az egyházmegye és a kerület elien is lázította a gyülekezetet. Célja nem volt kisebb, mint a

lelkész Hetesről eltávolítani s magát annak a helyére választatni. A háborgás fokozatait nem akarom, nem is lehet céloz részletesen elbeszélni, legyen elég a felfordult állapotok jellemzésére annak a ténynek megemlítése, hogy az 1901. év tavaszán két hónapig nem szólt a harang, isteniszteletet nem lehetett tartani, mintha egyházi átok alá vetették volna a községet. A templom kulcsa ugyanis váratlanul eltűnt s mikor a kaposvári főszolgabíró karhatalommal jelent meg a községben s a magával hozott lakatossal az ajtót kinyitatta (helyben lakó ember nem mert vállalkozni), hónapok szám nem ment senki a templomba s egy két év múlva is csak néhány jobbérzésű buzgóbb lélekek mert úgy szólva titokban ellátogatni az Ur házába.

Ekkor már Fánésik állásától fel volt függesztve, de felizgatott hívei kiknél roppant népszerűséget szerzett magának, jó ideig nem engedték még el a községből, házról-házra tartották s teljesen hatása alatt voltak. Ő pedig kiadta a jelszót: kitereni, elhagyni azt az egyházat amely híveinek kérésével (t. i. hogy ő pap lehessen) nem törődik s csak a vaskalapos, zsarnok papok igazgatására van bízva. Megkezdődött hát a kitérés. Érdekes hogy több elégedetlent, ki nem lutheránus akart lenni mint a többi, hanem katolikus a hetesi plébános nem fogadott el, azonban az ecsényi evang. lelkész szívesen látta ezeket is. A kitérés idején Fánésik már nem volt Hetesen. Világi rendelet kitiltotta a községből, de szelleme jó ideig itt maradt. Az elpártoltak előtt csakhamar célszerűtlennek, tünt fel a lutheránus vallás mert a nagygeresdi egyezés értelmében adójukat a hetesi ref. egyházhoz és oly mennyiségben kellett fizetni, mint a megmaradt reformátusoknak, már pedig előbbi egyházakkal semminemű közösséget nem akartak, az adót is sokalták. Minthogy pedig Somogyban csak ref., luth. kath. és zsidó vallás van s az utóbbit kivéve mindegyikkel próbát tettek, oly vallás után kellett nézniök a melyik első sorban olesó. Megtalálták, mindezeket a kiváló tulajdonságokat az unitárius vallásban, jó volt az nekik mindenről mint a Vajna-féle Petőfi-Életelixir. Megjötték az új hit apostalai, a nagy próféta Budapestről ki még néhány református teológust is át akart egykor Pesten téríteni, a kis próféta Polgárdiból. Olesóbb lett az üdvösség. Fejenként csak 2 koronába került. Maga a bujtogató jelölte meg az utat Nagy Lajos belső somogyi espereshez irt nyílt levelében: az egy Istent leghelyesebben keresi az unitarismus. A népvézerek gyűjtötték az apostolok buzdítására a híveket, akit lehetett szép szóval, akit nem, azt ijesztgetésekkel rettentésekkel. Az eszközök nem voltak válogatottak. Például egy szegénysorsu gazda szőlőjében ez időben 11 lugast ismeretlen tettesek kiirtottak ad majorem unitarismi gloriam. Alig 2—3 maradt az 500 lélekből ki kitérésre ne jelentkezett volna. Tényleg azonban mintegy 86-an lettek unitáriusokká. A többi a nagyhangú vezéremberek ijesztgetésére jelentkezett egyszer mint most emlegetik, hogy betömjük a szájukat s így circa 400 megmaradt reformátusnak. Így lett unitárius világ Hetesen.

Az unitárius hit terjesztési és hódítási eszközeihez hasonlók fentartási eszközei is. Azóta hogy 1905 nov. 16-án egyszerre 22-en visszajöttek őseik hitére (az első jelentkezés alkalmával elzavarták őket) s az értelmesebbek szemei kezdenek lassanként kinyílni, a polgárdii kispróféta 2 év alatt egyetlenegyszer látogatta meg hetesi egyházát (azelőtt évenként 2—3-szor jött), de ekkor is oly váratlanul és oly ferde híresztelésekkel kapcsolatban hogy az a legnagyobb jezsuitának is di-

csőségre válnék. Az egész községben úgy tudták, hogy a pesti nagy próféta és a hódmezővásárhelyi dicsőséges működésű próféta jön; Vásárhelyen Kovács József téglagyáros, a függetlenségi kör elnöke unitárius gondnok szokott többször helyette isteniszteletet tartani. Természetes félve attól, hogy ismét tömeges kitéréssel lesz dolga, idegen lelkészség prófétáját hozatta szóba, mert az előtt nem lehet kitérésre jelentkezni. Pedig a visszatérés eszméje még nem volt megérve s a jelentkezni szándékozók félve a hangadók nyelvétől, hallgattak. Szóval 1907 március 19-én nagy isteniszteletet tartottak. A pesti szónok a többek közt így beszélt: megmutatom, hogy mindazok, kik visszatértek a református hitre, nem fognak református szertartással eltemettetni, nem harangoznak rájuk, a ref. papnak nem lesz szabad elprédikálni őket. — Lám, lám mit ki nem eszelnek a Koháry-utcai hangversenyes imaházban. Egyházi átok alá akarják vetni a hetesi megtért reformátusokat. De nagy hatalmuk van próféta uraim! — Szóval volt ott sok okos és sok — nagyon okos beszéd. Pazar ebéd és 30 korona stóla beszédese után azonban hirtelen elutaztak a nagy urak. Hogy miért? kitéréstől tartottak-e, vagy mi, ők tudják.

Sajnálattal kell jeleznem, egyébként, hogy beszédüknek nem sok látatja maradt. Ennek az egykor jó kálvinista népnek szívéből kitepték az odaforrt Megváltót és nem pótolták — mivel pótolhatták volna? — semmivel. Hitéletük veszekedés, torzalkodás, lelkiismeretükön két-három nagyszáju vezér uralkodik, a reformátusok elleni gyűlölet szítása mindennapi kenyerök; Krisztusnak s a váltság munkájának lebecsmérelése, a Szentháromság egy örök Istenség tagadása igehirdetésük. Talán csak nem ezt nevezik keresztyénségnek, Krisztus követésének? Ennek a boldogtalan hitközségnek kínos vergődése az életért, jobb érzésű híveiknek titokban felszálló sóhaja önkénytelenül az örökélet útja következő szavaira figyelmeztet: Ha valamely rendkívüli erejű tény el akarná rontani naprendszerünket nem volna szükség gömbről gömbre mennie hogy egyiket a másik után rontsa el, csak a Napot kellene kiűtnie s vadul omlanék az egész egy romhalmazzá. Így keresztyéneknek ártani kívánó emberek kivették a mi Urunk istenségét s ekképpen elvették az egész keresztyén rendszer életét és erejét. De nem csalhatják meg a kegyes lelkeket a holt testtel az élő alak helyett. Mikor Krisztusról beszélnek, az nem a biblia Krisztusa, hanem az ő hiábavaló okoskodások által alkotott Krisztus, és bármennyire felmagasztalják is Őt, mint jó erényes embert, a hívő azt mondja: Elvittétek az én Uramat és nem tudom hová tettétek Őtet! Ján. 20. 13. — Vegyétek ki ezt az igazságot a bibliából s darabokra törtétek az emberiség élethajóját s az embert nyomorult hajótörött gyanánt hagyjátok az örökkévalóság partjain. (18. 19. ll.) — No de lesz majd másféleképen is Hetesen, az unitárius világnak ha nem is órái, de eszendei bizonyosan meg vannak számlálva aminthogy nem is állhat sokáig biztosan oly képtelen hitrendszer, mely a váltság biztosítékát a keresztyén hit alapját kirugta lábai alól. Ugy érzem nemsokára teljesülni fog egyik főfő unitárius polgártárs mondása: A raj visszazáll az anyjára.

Amint látom, ilyen az unitáriusok egyházi élete nemcsak az én egyházközségemben, hanem az alföldön azokban a gyülekezeteinkben is, hol egy kis helyet találtak, melyen lábukat megvetve ellenünk a „testvéreik” ellen harcoltak, nem keresztyénhez méltó magasztos lelki igaz fegyverekkel, hanem nyomorult árlejtéssel,

olcsóbb üdvösséggel farizeus szemforgatással, jézsuita álnoksággal, gyűlöletes elkéséredéssel.

Lehet-e komolyan beszélni ilyenek után Országos Protestáns Lelkész-szövetségről? Nem céltévesztett eljárás lenne-e részünkről oly egyesület megalakítása melynek tagjai közt már eleve surlódás egyenetlenség adna jelt társadalmi együttműködésről? Oh mily gyönyörű együttműködés lenne is az, ha polgárdii unitárius kollegám hetesi hiveit ellenem, egyházam, hiveim, hitünk meggyőződésünk, érdekeink ellen bujtogatná? Mennyire előmozdíthatnánk egyházaink szellemi és anyagi érdekeit, mikor unitárius lelkész társainkkal olyannyira egy szív (?) egy lélek (?) s egy célra (?) irányzott törekvés vezetné lépteinket! Hiszen ha köztünk, református lelkészek közt is oly egyetértés dühöng a Lelkészegylet alapszabályaihoz való hozzászólásnál, hogy egyesek néha szinte fogukat csikorgatva mondják el meggyőződésüket,* mit várhatunk a homlokegyenest ellenkezőleg gondolkodó egyénektől?

Ne az ellenség vitézeivel való egyesülést akarjuk mindenáron helyzetünk jobbítására felhasználni, hanem magunk között teremtsünk első sorban egy szívet, egy lelket. Én hiszem hogy magában a református, vagy ha jobban tetszik, a református és lutheránus papságban van még annyi erő, hogyha vállvetve hozzáfog a munkához, ha latba veti szellemi képességét, buzgóságát sikerül megkönyítenie azt a súlyos terhet, mely most hiveinkre és magunkra majdnem elviselhetetlenül nehezedik és nem lesz szükség az unitáriusok veszedelmes barátságára.

Végül legyen szabad megjegyezmem, hogy nem elfoglaltság felekezeti türelmetlenség adta kezembe e sorok megírásakor a tollat, hanem az országos lelkészegylet jól felfogott érdekének szem előtt tartása és az igazság őszinte kimondása.

Szabó Bálint
hetesi ref. lelkész.

TANÜGY.

A püspökladányi egyház iskolái.

Szerkesztő ur szíves engedelmével közelebbi tanulmányi utunk eredményével részletesebben óhajtom megismertetni becses Lapjának olvasóit.

A debreceni ev. ref. tanítóképző intézet, több évi gyakorlatának megfelelően, ezuttal a püspökladányi egyházat kereste fel az iskolai élet tanulmányozása végett. A látogatás voltaképpen az előző iskolai évre volt tervezve és csak az iskolák járvány miatti bezárása folytán halasztatott át ez évre.

A kirándulás a ladányi egyházi előljáróság gondos előkészítése mellett f. hó 11. napján ment végbe, az intézet 8 tanára, 30 negyedéves növendéke részvételével; s annak sikerét, tanulságát páratlannak jelezhetjük. Tudtuk ugyan azt előre is, hogy Ladányon az iskolázás ügye kitünő kezekben van és ott minden tekintetben rendezett viszonyokat találunk, mégis a valóság felülmulta várakozásunkat. Egyszerű, anyagi gondokkal küzdő gyülekezete áldozatkészsége, a derék tanítói kar munkaszeretete, élükön az apostoli buzgalmu

lelkész tanügyiránti lelkesedésével és lelkesítő példadással bámulatos színvonalra emelte azt.

A kedvesemlékü nap története röviden összefoglalva a következő.

Ladányra reggeli 7 órakor megérkezvén, szíves fogadtatás, kölesönös üdvözetek és barátságos reggelizés után 8 órakor munkához fogtunk. A megállapított sorrend szerint először *Ari Gyula* tanító ur iskolájába vonultunk, a ki I. osztályos fiu növendékeivel a számtanból tartott tanítást annyi közvetlenséggel, a módszer-tani szabályok szoros megtartása mellett is annyi eredetiséggel és oly bámulatos szép eredménnyel, hogy alig voltunk képesek tőle megválni. Összes munkájából élvezettel láttuk, hogy a tanítás igazi mesteri fogásain biztosan uralkodik. Ezután *Szabó Elek* tanító urat ke-restetik fel a IV. osztályban földrajz-történeti óráján a ki a folyamatban levő ismétlésnek megfelelően tárgyait társító módszerrel kezelte, nagy könnyedséggel foglaltván össze a történelemhez a földrajzi s természetrajzi anyagot. Eljárásának biztosságáról, valamint a növendékek felelési készségéből örömmel láttuk, hogy a szó nemes értelmében — itt is igazi mesterrel állottunk szemben.

Ettől fogva időnyeres végett két csoportra oszlott a kiránduló társaság, egy része *Jánosi Antal* tanító ur VI. osztálybeli magyar nyelv tanítását, másrésze *Daróci Pál* ur III. osztálybeli ütenyírás-óráját látogatta meg, amott anyanyelvünk értelmes ismerete, emitt a technikai készség és fegyelmezetttség tünt ki. Végül az első csoport *Kovács Lajos* leány tanító ur beszéd értelemgyakorlati tanításán a II. osztályban, a második csoport *Nagy Róza* urleány VI. osztálybeli egyháztörténelmi óráján volt jelen: előbbi a tapasztalt tanító sikeres fogásairól, az utóbbi az ifju lélek vallásos buzgóságáról szívre lélekre ható közvetlenségéről tön bizonyoságot.

Eképen rövid 3 óra alatt együttesen és megoszolva a 11 iskola közül hatot látogattunk meg s a következő 15 pernyi szünet alatt elmélkedhetünk eddigi gazdag tapasztalataink komoly tanulságain, konstatálhattuk egyszersmind, hogy a tantermek tágasak, világosak, szépen berendezettek és mindenek felett feltétlenül tiszták. A mindenik osztályban felhangzott éneklésből és dalolásból pedig megállapíhattuk, hogy e szimmetrikus tárgy tanítása is szakavatott gondos kezekben van. Örömmel láttuk végül, hogy látogatásunk közben az egaházi előljáróság és a tanítói kar szíves kalauzolásával folyton velünk tartott.

A rövid pihenő után *Kiss Ferencz* lelkész ur a tanítási eszközökről tartott előadást. Bevezetésül a szemléltetés nagy jelentőségéből indult ki, azután a tantermek butorzatát ismertette; majd a tanszerekre tért át, kezdve a vallástanítási szemléltető eszközökön folytatva minden egyes tárgy segédeszközeivel, befejezve a könyvtárak ismertetésével. Előadását folyton a megfelelő eszközök bemutatásával és méltatásával kapcsolta egybe, feltüntetvén a hiányokat a miket az időszerint a legnagyobb utánjárásal sem pótolhatunk, valamint a beszerzési forrásokat, különös figyelemmel a hazai készítményekre. A nagy tudásra, széles látó körre valló, egyszersmind temérdek utánjárásról és fáradságot nem ismerő kitarásról tanuskodó előadás volt tagadhatlanul a gazdag műsor fénypontja.

Utána *Andorkó Márton* az iskola történetét vázolta a rendelkezésre álló adatok ügyes csoportosításával s megkapó elevenséggel.

És itt sorrenden kívül, de annál érdekesebb mozzanat következett. *Simon Károly* hajduhatházi tanító ur

* Ez nem is szolgál a mi dicsőségünkre.

az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegyei ev. ref. tanító egyesület elnöke, a ki tanulmányi kirándulásunkban buzgón részt vett, tartalmas beszéd kíséretében diszesen kiállított emléklapot nyújtott át *Kiss Ferenc* lelkész urnak, mely szerint a nevezett egyesület a kiváló lelkész, a tanügyi lelkes bajnokát és tanítóság érdekeinek a közelebbi zsinaton kiváló harcosát *tiszteletbeli tagjának* megválasztotta, amire a minden oldalról kitörő lelkesedéssel üdvözölt lelkész ur meghatottan mondott köszönetet. Ez ünnepélyes részlet megkapóan illeszkedett bele szorosán iskolaügyi programunk rendjébe.

A négy órai feszült figyelemmel kísért komoly munka után jól esett nem csak növendékeinknek, de edes mindnyájunknak a tartósabb szünet, mi alatt gondos vendéglátó gazdáink a meleg idő járásnak megfelelő frissítővel kedveskedtek s azután ebédhez szólítottak. Az ebéd az egyházi előjáróság, a tanító testület és a vendégek részvételével egyik tágas tanteremben szolgáltatott fel, — azzal a kedves elrendezéssel, hogy a társaság több asztal mellett foglalt helyet és mindeniknél sorban a lelkészné s 1—1 tanítóné urnó praesideált a mely beosztás az alapjában véve diákos jellegű összejövetelt családi ünnepélylyé avatta. A jó magyar vendégszeretettel és bőséggel nyújtott ebéd folyamán természetes felköszöntőkben sem volt hiány a miket közben-közben az ifjuság dalolása kellemesen szakított meg. Sőt már majdnem táncra is perdült az elevebb rész, a mikor munkánk befejezése végett újból a felolvasó terembe kellett vonulnunk.

Ebéd után *Szabó Elek* tanító ur a püspökladányi iskolai rendtartásról tartott előadást, a mely az iskola mindennapi rendjét a reggeli kapunyitástól az esteli kapuzárásig minden részletre kiterjedőleg magában foglalta. Ez adta meg a bámulatos szép rendnek tisztaságnak, sőt magának az elért külső sikernek is a természetes magyarázatát. Záradékol az iskolai hivatalos könyvek vezetéséről nyújtott tájékoztatást nevezett tanító ur növendékeinknek.

Ezután a teplotom kertjét tekintettük meg, mely gondos egybeállítással, változatos, gazdag botanikai gyűjtemény számba menő díszeserjéivel és fáival — fiatalok dacára — már is kedves és díszes környezetül szolgál az Isten házában s a létesítő lelkész kiváló izlését, akaraterejét és kitartását dicséri.

Végül rövid bucsuzás után félhat órakor megváltunk Ladánytól, hozván magunkkal bőséges anyagot a gondolkodásra, feldolgozásra és tovább plántálásra; fogékony ifjaink pedig egész pályájokon át követendő példáként gondolnak vissza az ott szerzett tapasztalataikra.

Záradékol a nyert benyomásokból kettőt emelek ki. Egyik az hogy nagy nyereségnek tartanám népiskolai tanügyünkre, ha az előadások közül általános érdekek és értéköknél fogva a tanítási eszközökről és az iskolai rendtartásról szóló előadások e Lapokban leendő közvételök folytán szélesebb körben megismerhetőkké tétetnének. Másik pedig az hogy mindazok, a kiknek tanügyünk fejlesztésére, főleg nagyobb egyházainkban irányító befolyások van, ugy az iskolaügyi, mint saját magok érdekében bölcsen cselekednének, ha a püspökladányi iskolai állapotokkal személyesen és közvetlenül megismerkednének.

Orosz István.

KÖZÉLETÜNK.

Egyházmegyei gyűlés és Várady-emlékünnepély Máramarosszigeten.

Hatalmas egyházkerületünk északkeleti szögletében sajátságos s valóban nehéz viszonyok között élnek ugoesai és máramarosmegyei hitfeleink, s így az ő életük figyelemmel kísérése szinte közkötelességnek mondható.

Ily vélekedéssel bátorkodom helyet kérni e lap hasábjain arra, hogy beírjam annak a napnak, május harmadikának történetét, a mely napon a máramaros-ugoesai egyházmegye tavaszi közgyűlését tartotta s ezzel kapcsolatosan kegyelete adóját leróta volt nagyérdemű gondonokának, Várady Gábornak emlékezete iránt.

Máramarosziget a reformátusok végvára hazánk északkeletén, az egyházmegyének is a szélén. De bár közel huszezer lakója közül csak a tizedrésnyi tartozik hitünkhöz, századok óta szilárdan állanak e vár bástyái, dacolva elemi csapásokkal, a nemzetiségek s judaizmus hömpölygő árjával, a klerikalizmus sima előretörésével és az itt kétszeresen súlyosan érezhető ez országrészben közmondásos, kálvinista szegénységgel. Igenis szilárdan áll a végvár, mert az Ur jóakarata, kifogyhatlan bölcsessége, atyai gondoskodása mindenkor rendelt bástyáira sasszemű őrszemeket, s lelkes vezéreket, akik ha itt-ott ellenséges támadás rongálta avagy véletlenül támadt tüzvész megrongálta a falakat, nem késtek az ujjá építéssel, tatarozással, új pillérek emelésével.

A védősereg buzdítására, az építő munkások serkentésére, új vezetőknek s új őrszemeknek okulására; az idők felújították emlékezetét Várady Gábornak, aki ugyan csak egy félévvel ezelőtt halt meg, de már egy évtized óta megvált az egyházi közélet terén reáruházott vezéri tisztségtől s aki három évtizeden át őrizte, védte, építette Sionunk omladozó ormait.

Különben is mindig díszes kereteket kap az egyházmegyei közgyűlés, a mikor három évenként egyszer a legtekintélyesebb egyházközség kebelében tartatik, de az idén a jelzett emlékűnnep által még különös jelentőséget is nyert, annyira hogy a megye legelső ujsága „Máramaros“ hosszú tudósítását, e napról e címmel közli le: „Reformátusok ünnepe.“

A közgyűlés előtti isteniszteleten, a melylyel kapcsolatos vala az emlékűnnepély, díszes közönség se-reglett egybe. Az egyházmegye vezető férfiai közül megjelentek György Endre gondnok, Szikszay Zoltán esperes. Tóth Ferenc, Sárkány és Bodnár tanácsbírók, Biky Ferenc főjegyző, tanácsbíró, Bihari Lajos új tanácsbíró lelkészek. A világiak közül dr. Tóth Jenő árvaszéki elnök, Szegedy Gyula ügyvéd kamarai elnök világi tanácsbírók, D. Kun Béla debreceni jogakadémiai dékán főjegyző, dr. Nagy József e. m. ügyész, dr. Pap Tibor jogakadémiai és Dobay Sándor főgymn. igazgatók. A lyceumi igazgató tanács Héder János és Marikovszky Menyhért vezetése alatt, a presbyterium élen Kovássy főgondnokkal. A közigazgatási hatóságok küldöttei, Szabó Sándor alispán, Szöllősy Antal polgármester, Biky György pénzügyigazgató vezetése alatt. Voltak többen a másfelekezettek közül is, kivált a jogász világból, az egykori ügyvéd és táblabíró emlékének áldozni. S el-

jött a minden nemes ügyért lelkesedő főispán is, ifj. br. Berényi Zsigmond.

A Várady családnak tagjai is szép számmal jelentek meg. Lejött a fővárosból maga Hieronymi Károlyné az elhunyt leánya is és dr. Várady Gábor, a kegyeletes fiu, s ott volt természetesen a helyben lakó rokonság is.

Az isteniszteleti nagy conceptióju imát Telegdy Bertalan főgymnáziumi lelkész jellegű tanár mondotta ihletesen.

* * *

Az emlékbeszédet dr. Pap Tibor jogakadémiai igazgató írta és adta elő. Ennek hatásáról érdemes kissé részletesebben megemlékezni.

A hatalmas emlékbeszéd plasztikus világításba helyezte Várady Gábornak egész egyéniségét. Nem apró életrajzi adatokat zsufolt össze, hanem objectiv történelmi kritikával korrajz szerű alapfestéssel jelölte ki Várady Gábor a helyét vármegyénk és hazánk történetében. Várady Gábor a szülei háztól magával vitt fényes képességeivel, lelkébe szívott idealismussal, lendületes hazaszeretetével már mint eperjesi jogász, majd mint krems-i kadét, de főként, mint bécsi udvari nemestestőr nagy hatást gyakorolt a társaira, egész sereg később kiváló ember, szabadságharcbeli hadvezér (pl. Mariássy Török, Klapka, Görgei, Asztalos) tőle nyerte az impulzust a haza szenvedélyes szeretetére. 1841-ben, mint testőrhadnagy, a Bessenyei példájára, egy prot. lapot a „Remény“-t szerkesztett társaival, titokban, s abba a magyar irodalmon kívül történelmi és alkotmányjogi tudását s felfogását is belevitte. 1843-ban jelen levén az országgyűlés megnyitására Várady kedvet kapott a politikai pályára. Hazajött Máramarosba megyei tisztviselőnek s itt röviden oly tekintélyre tett szert, hogy 27 éves korában táblabíróvá választották. Ilyen előzmények után csak természetes, hogy az 1848-iki politikai mozgalmakba s a szabadságharc hullámaiba teljes erővel vetette bele magát a lelkes ifju ember. Mint őrnagy, dandárnok hozta haza, a világosi fegyverletétel hírére a máramarosi honvéd dandárt s annak tépett zászlaját. Maga Németországba menekült. Ügyességével nagy összeköttetésekkel az 50-es évek közepén amnesztiát eszközölt ki magának s bazatért ügyvédkedni. Itthon aztán hozzáfogott az elernyedtt magyar társadalom reorganizálásához. Jótékonyági, gazdasági és kulturális egyleteket alapított, megalapította Szilágyi Istvánnal együtt a „Máramaros“ című hetilapot. De legnagyobb műve volt e két nagyunknak, az ősi református lyceum újból való kiépítése, melyet az abszolutizmus négy osztályu algymnáziummá degraált s melynek épületét is egy szerencsétlen tűzvész elhamvasztotta. Országos agitációjuk bámulatos sikerével a 60-as évek közepén már a jogi akadémia tanfolyamai is újra felállítottak.

Csoda-e ha a megye egyik kerülete képviselői mandátummal tisztelte meg már az 1861-iki országgyűlésre s csak természetes, hogy dr. György Józsefnek a megye főorvosának (a mostani egyházmegyei gondnok atyjának) halála után Várady Gábort választotta meg az egyházmegye főjegyzőjéül.

Ezentul politikai és egyházi tevékenysége nem szünetel. Vezére mindkét terrenumon lelki-testi barátja, Tisza Kálmán vala.

Hatalmas irodalmi, publicistikai és szép irodalmi munkásságát külön méltatta Pap Tibor, de mi erre ki

nem térhetünk. Csupán egyházi munkásságáról jegyezzünk fel még egy-két adatot.

1871-ben gróf Teleky Sándor lemondása után őt választották meg egyházmegyei gondnokká, miután már megelőzőleg a lyceumnak is gondnoka vala. Batizi, Doktor és Csernák esperesekkel együtt husz évnél tovább viselte e diszes tisztséget, buzgón látogatva a kis egyházakat, iskolákat s méltóan képviselve megyéjét a kerületi üléseken, országos egyházi ünnepeken s a kormányal szemben, honnét gyakran eszközölt segélyösszegeket.

Az 1881-iki debreceni zsinatnak egyik vezérférfia vala, de részt vett már mint 70 éves öreg ember a budapesti első zsinaton is. — Ennek befejeztével hagyta ott a politikai közéletet s mondott le egyházi méltóságairól is. — A közéletben a 80-as évek végén támadások érték, — de e támadásokkal szemben hűséges técsői választókerülete, egyházmegyéje, vármegyéje, városa iparkodott, ragaszkodásával, feledtetni kapott sebeit. Am az elkedvetlenedés észrevételle vele öregségét s önként adta át a vezetést ifjabb, erősebb kezekbe. De mint bucsulevelében kijelentette „homokhordó nap-számosnak“ benn maradt mindkét testületben. S valóban kivált az iskolai ügyek kezelésében tovább is buzgón munkálkodott. A lyceum, melyet az abszolút önkény s a két tűzvész háromszor juttatott a megsemmisülés szélére, s melyet Szilágyival háromszor épített újra, szívéhez nőtt. Még csak öt évvel ezelőtt is, amikor a lyceum elhunyt főgondnokának Tisza Kálmánnak emlékeztétét ünnepelte, az emlékbeszédet, reszkető kezeivel a nyolcvan éves aggastyán írta, s amidőn utódul a főgondnokságban Tisza Istvánt beiktatták, előtte tisztelni jó szándékait megáldani Várady Gábor megjelent.

Valóban ily férfiu emléke nem hal meg, sőt nőttön-nő, s tisztul a fénye, amint időben, térben távozik.

* * *

Az emlékbeszéd, melyből a fenti adatokat átvettük, mély hatást tett Dr. Pap Tibort, a beszéd szerzőjét a déli banketten is melegen ünnepelték kitünően végzett munkájáért.

* * *

Az egyházmegyei közgyűlés is, mely a templomi ünnepség után a lyceumi tornacsarnokban nyomban megkezdődött, köszönetet mondott érte, s elhatározta annak a jegyzőkönyvben leendő kinyomatását.

A gyűlésen invocatiót Szikszay esperes mondott. György Endre ezuttal nem mondott megnyitót, hanem később a banketten pohárköszöntő keretében mondotta el a maga mondanivalóit a kálvinista szellemről, a papok s tanítók hivatásáról, úgy hogy ez a Dictio pótolta a megnyitó elmaradását.

Azért mégis ünnepélyes hangnemben kezdődött a gyűlés is. Tekintettel arra, hogy egyházkerületünk élén már 15 éve áll az ősz főpásztor, Kiss Áron, — egyhangu lelkesedéssel mondta ki a közgyűlés azt, hogy az ősz püspök urat e jubileumi alkalomból egyházmegyénk melegen üdvözlje.

Maga a gyűlés, bár tárgya sok volt, — nem sok érdekességet nyújtott. A jegyző-előadók referárait csaknem hozzászólás nélkül fogadták el. — Nagyobb érdeklődést keltett egy építkezési terv, mely által Ugocsa

várnegye székhelye, Nagyszöllös diszes iskolai és lelkeszi épülethez fog jutni. E kis egyházközség jóléte most jelentékenyen emelkedett. Elhunyt lelkésze, Bíró Lajos 5,000 koronát érő vagyonát reá hagyta, s kapott egy 10,000 koronás alapítványt is, br. Perényi Máriától férje, néhai Aczél László ugocsai tanfelügyelő emlékére, aki buzgó református ember vala. A bárónó maga katolikus vallású, de liberális nevelésén kívül, férjében megszerette s tisztelni megtanulta hitünket s egyházunkat. Persze ezt az alapítványt nagy örömmel vette tudomásul a gyűlés. Az esperesi időközi jelentés meghalgtatása s különféle segély kérvények elintézése után, emelkedett hangulatban iktatta hivatalába a gyűlés a megválasztott új tanácsbíró, Bihary Lajos salánki lelkészt.

Egyházkerületi képviselőkül a régiék választottak meg Biky F. és Tóth Jenő, póttagokul Tóth Ferencz és Szegedy Gyula. A szatmári fels. leányiskola és tanítónképezde igazgató tanácsába György Endre, fentartó testületébe Varga Károly és Nagy József választottak: — Ezután három új lelkészt kebelezett be az egyházmegye, s három új tanító esküdtételét hallgatta meg.

A tanácsbírói testületből kilépett gróf Teleky Gyula helyének betöltésére a gyűlés elrendelte a választást, a Várady Gábor helyének a lyceumi igazgató tanácsban leendő betöltését öszre halasztotta.

Különféle számvizsgáló bizottsági jelentések, miszsiói és tanügyi bizottsági részletes referádák, építkezési, földvásárlási és eladási engedélyek s sok apró cseprő ügy letárgyalása után közel két órakor bevérgződött a közgyűlés.

A bírósági ügyek amilyenek sajnos, ezuttal bőven akadtak, — már csak délutánra, maradtak, s ezekkel esti 10 óráig dolgozott a közigazgatási és fegyelmi bíróság.

A közebeden sokan jelentek meg a helybeliek közül is, presbyterek, lyceumi tanárok, — aztán a polgármester, alispán, főispán is. Tekintettel az ünnepélyességekre, György Endre gondnok a királyra mondott felköszöntővel kezdte meg a dictiók sorát. Perényi főispán az egyházmegye elnökeit köszöntötte fel. Szónokoltak Szikszay esperes, Szabó Sándor alispán, Szöllőssy polgármester, Biky Ferencz főjegyző és másik, mint az már ilyenkor szokás.

Kiemelkedett azonban a beszédek árjából a György Endre második pohárköszöntője.

Az impulsust e beszédre Pápáról hozta magával György Endre, ahol a beiktatás után a banketten Tisza István azt a kijelentést tette, hogy mai világban hazánkban az igazi kálvinista szellemre nagy szükség van, s nem lehet oly nagy dozisokban beadni azt az embegeknek, hogy az elég nagy lenne. De hát mi is az a kálvinista szellem, amelyet papoknak, tanítóknak ápolni hirdetni, népünkbe s a társadalomba beplántálni kell? Ez volt beszédjének témája. Sajnos nincs itt tér az egész beszéd közlésére, különben is külön cikket érdemelne az. Csupán az egyik máramarosszigeti lap referádájából iktatom ide szószerint, amit e classzikus citatumokban is bővelkedő, dictióról mond. György Endrének a szokásos nivón messze felülemelkedő, mély filozófiával és gyönyörű meggyőző logikával előadott beszéde . . . egy gyönyörű filozófiai tanulmány volt, mely nemesak a vallásos szellem hatását, de az igazi kálvinista felfogásnak a mi viszonyainkra való alkalmazását is meggyőző erővel helyezte előtérbe.

En pedig most tudósításom bezárásául csak a

közvélemény e szavát jegyzem ide amely a banketten jutott kifejezésre.

Olyan vezérek mellett, mint amilyen volt Várady Gábor, — kiállotta egyház megyénk a megpróbáltatásokat s oly vezér alatt, mint György Endre, nyudodtan néz a jövő elé. S én nyugodt lélekkel merem ezt leírni. Dacára azon köteléknek, mely a nevezetthez fűz, — mert úgy érzem ebben nincsen semmi túlzás.

Dr. Gergely György,
jogtanár, egyh. m. vil. aljegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Bocskay ünnep.** A kik erre az országos alkalomra szándékoznak, ne mulasszák el bejelenteni részvételüket.

Az Országos ref. Tanáregyesület közgyűlése. A mint jeleztük a héten tartotta az országos ref. tanáregyesület közgyűlését Kolozsváron. A közgyűlésnek az egyeteme folytán oly hatalmasan fejlődő és modern nagy várossá lett Kolozsvár és abban a 300-ados alapítási ünnepét ünneplő ref. kollégium adták meg a méltó keretet, melybe a közgyűlés méltóképen illeszkedett bele. Százados főiskolák, századok homályain átragyogó nagy férfiak, ime ezek voltak egyházunknak támaszai a multban és ezek adnak fényt, erőt a kicsinyes jelen vergődései között is. A mult tanuságait azonban félreértjük akkor, a midőn a lelkeszi karral egy lélektől lelkedzett s egy ugyanazon hivatást teljesítő tanárságot a ref. közélet teréről visszaszorítani igyekezzünk. Ez történik pedig nálunk az egész vonalon. Bánt aránylagosan biztosítottabb helyzetük és riaszt növekvő számuk s a helyett, hogy iskoláinknak autonómiát adnánk s azokat a kiket nem nélkülözhetünk s a kikre a jövő nemzedék nevelése bízott a testvériség láncával fűznénk magunkhoz — kiszorítani igyekezzünk alkotmányunkból és szivünkéből is. Ezt teszi legközelebb az erdélyi egyházkerület is, melyben eddig a tanárok is helyet foglaltak. Ez a törekvés nem teremhet jó gyümölcsöket s ha mégis nem fog megrázkódással járni, lelkes buzgó és tudós férfaink érdeme leendő, kiknek élén a kolozsvári gyűlésen is általános tisztelettel környezett vezért, Dóczi Imrét mi is örömmel köszöntjük.

— **Lelkészwálasztás.** A Szatmárhegyi ref. egyháztagok 12 pályázó közül Makai Elek fenesi ref. lelkészt választották meg egyhangulag lelkészekül. Jeles szónokot s buzgó lelkipásztort nyert benne a szatmárhegyi egyház s a nagybányai egyházmegye, melynek Makai már elébb is tagja volt. Gratulálunk.

— **Husz éves találkozó.** Dr. Finkey Ferencz egyetemi magántanár, sárospataki jogakadémiai ny. r. tanár felkéri volt osztálytársait, akik 1887 júniusban Sárospatakon tettek érettségi vizsgát, hogy f. é. június hó 22-én husz éves találkozóra gyűljenek egybe Sárospatakon. Bővebb felvilágosítással és részletes programmal is ő szolgál azoknak, kik lakcímüket előre bejelentik.

— **Meghívó.** A Budapesti Egyetemek és Főiskolák Protestáns Ifjúságának Bethlen Gábor köre Bernáth István orsz. képviselő, dr. Beöthy Zsolt, egyet. tanár, főrendiházi tag, Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter egyházker. főgondnok, dr. Ilosvay Lajos műegyet. tanár udv. tanácsos, Kovács Sándor a pesti ref. egyház főgondnoka, Molnár Viktor államtitkár, dr. Nagy Dezső orsz. képviselő, báró Prónay Dezső ev. egyet. főfelügyelő, főrendiházi tag, Szemere Miklós orsz. képviselő dr. Wágner Géza a pesti ev. egyház felügyelője urak védősége alatt. 1907. május hó 29-én, szerdán, a Gellérthegy Kioszkban, részben a Bethlen Otthon, részben a Petőfi-ház javára zártkörű Bethlen Majálist rendez. Kezdeté este 6 órakor. Családjegy ára 5 korona. Személyjegy ára 2 korona.

Törvény nélkül. Vásárhelyi Zsigmond lelkész társunk telpanaszolja, hogy a szatmári egyházmegye közigazgatási bírósága részéről olyan ügyből kifolyólag, mely már rendes birói ítélettel elintéztetett s melynek semmi alapja nincsen törvény ellenére indítatott ellene kereset. Az ügy most a kerületi bizottság elé kerül; a nélkül hogy belekivánnánk szólani, az illető lelkész későn érkezett felvilágosító közleménye helyett itt hívjuk az ügyre fel a közfigyelmet.

Huszonöt éves találkozó. Szük Gyula, Fekete Gyula, Székér István, Szalóci Pál, Sólyom Barna, Szabó István, Csontos Gábor, Király Gyula, Vattay László, Sárkány Dániel, Szarka Tamás, Balogh Sándor, Kerekes János, Hallgató János, Bartha József, Kiss László, Jaszter József: velünk tanultak: Keresztury Károly, Barna Gyula, Golvács György, Székely Árpád, Baksa Lajos, (Tamaska István meghalt) ezzel felhívom, értesítsenek korán mindndnyájan engemet, hogy az 1882-ik évtől számítva, huszonöt éves találkozásukat ez év június havában mely napon tartuk meg Sárospatakon vagy a papi vizsga letételétől számítva csak 1909-ben fogjuk-e megtartani? Ha értesítést korán nem kapok, a találkozás elmarad. Barcika. (Borsod m.) Kerekes János ref. lelkész.

— **Igazítás.** Dombi Lajos esperes szép cikkébe (Legyünk méltányosak) fatális hiba csuszott be. A kéziratban ez állt: rámutattak s e helyett a szedő így adta vissza: reá másztak. Honny soit qui mal y pense.

— **Válasz.** A szatmári egyházmegye lelkészi gyám és nyugdíjintézete ügyében özv. Göncy Kálmánné kérdést intézett az esperes urhoz. E kérdésre ma kaptunk választ, melyből mielőtt azt teljes egészében közreadhatnánk közöljük 1. hogy a lelkészi gyám és nyugdíjintézet régi tőkéjét, mely az özvegyek és árvák segélyezésére szolgál 100.000 korona összegben érintetlen fentartotta s annak kamatját teljesen a jelzett célra fordítja, 2. hogy a még élő részvényes régi tagok belépési illetékét az 100.000 ko-

ronán felüli s a részesekek által összerakott tőkéből fedezte ugyan, de ehez joga volt. 3. hogy 1901. óta teljesített befizetésekből helyi nyugdíjintézet részére gyűjtött új alap a régi özvegyeket nem illetheti s azzal a lelkészi gyám és nyugdíjintézet tagjai szabadon rendelkezhetnek s ha ezt az alapot az országos nyugdíjintézet pénztárába fizetik, csak a rendelt célra fordítják, a mi joguk de kötelességük is. 4. hogy az elhalt tagok hozzátartozói iránt, ha azok mint a kérdező perrel fenyegetőznek is, igaz szeretettel viseltetnek, a mit tényekkel is bizonyítanak.

— **Mariay Péter gyásza.** El hervadt a nagylétai papicsalád szemefénye, a család szép rózsaszála. A szerető szülők minden gondja, áldozata sem volt képes megtartani itt a földön. Elhunytáról a gyászba borult szülők és jó testvérek (vigasztalja meg őket a vigasztaló Szentlélek és rokon lelkek részvéte) a következő levélben adnak hírt. Mariay Péter és neje Nagy Ida mint szülők, Dr. Mariay Ödön és Dr. Mariay Barnabás mint testvérek, nagyon szomoruan tudatják, hogy egyetlen leányuk, illetve nővérük Mariay Anna-Mária régtől fogva tartó lassu hervadozás, közelebb hat heti súlyos szenvedés után, 18 éves korában e hó 22-én este 9 órakor csendesen elhunyt. Temetése e hó 25-én délelőtt 10 órakor lesz az ev. ref. egyház szertartása szerint. Nagyléla, 1907. május 23.

— **Varga Béla** Székelyi lelkész egy helyes és evangéliumi szellemű indítvánnyal fordul a kerületi gyűléshez, hogy ne közölje a jegyzőkönyv a fegyelmi ítéleteket. Nagyon helyes. Eddig sem kellett volna.

— **Kalálozás.** Az ág. evang. egyház súlyos veszteséget szenvedett e hó 12-én. Egyik legkitünőbb fia, a pozsonyi theol. akadémia tanára a Magyar Prot. Irodalmi és a Luther-Társaságnak is egyik disze, Stromp László pár napi kinos szenvedés után elhunyt Pozsonyba.

— **A Filadelfia** magyar diakonissza szövetség vezetője és lelkésze: Biberauer Richárd aki az élő ker. szövetségeknél is buzgó apostola, egy Híradót szerkeszt és ad ki, melynek első negyedévi száma most jelent meg. Az élénken összeállított lap hü képet nyújt arról a fenséges, nehéz, de gyönyörű munkáról, mit a diakoniszák végeznek a budapesti ref. Bethesda kórházban. A szerkesztő kiadó vezércikke után a diakonissza egyesület elnöke: Dr. Szabó Aladár, Dr. Thaly Lóránd főorvos, s neves lelkészeink esperesek cikkei valamint három diakonissza-testvérnek kis kedves leírása teszik tartalmassá s értékké a lapot, melyet mindenki ingyen kap aki ir érte a szerkesztőhöz Budapest.

— **Mennyi a kath. tanítószervezetek vagyona?** A tanító-rendek óriási vagyonnak a tulajdonosai. Csak földben van a miniszteri számvevőség nyilvántartása szerint: a pannonhalmi bencéseknek 64.848 hold, a zirci cistercita rendnek 53.798 hold, a premontrai rendnek 58.044 hold, a kegyes tanítórendnek 26.943 hold,

a szent Ágostonrendnek 10.431 hold, a szent Benedekrendnek összesen 1.036 hold, összesen 215.103 holdnyi vagyonuk. E vagyon pénzértéke, ha csak 600 koronával számítjuk is holdját átlagosan, akkor is 129,061.800 koronának felel meg. A női tanítórendek itt nincsenek felsorolva. Hogy azonban azok sem szegények, terjeszkedések is mutatja. És ime mégis ezeknek kell az állami segítség a nagy kalksburgi jóvoltából. Itt említjük meg, hogy a nagyváradi oláh püspök birtoka nem 36,000 h., hanem 136,000 s hogy Belényes körül most adott el egy erdőt 3,000,000 koronáért.

Tartalom-jegyzék: Kálvin. Gyökössy Endre. — Felekezeti mozgalom. Dr. Ferenczy Gyula. — Kálvin és a természet. — Unitáriusok az alföldön. Barabás István. — Unitáriusok Hetsen. Szabó Bálint. — Tanügy: A püspökladányi egyház iskolái. Orosz István. — Közéletünk: Egyházmegyei gyűlés és Várady-émlékünnepély Máramarosszigeten. Dr. Gergely György. — Különfélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A tiszántuli ref. egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság pályázatot hirdet egy fonomimikai módszer szerint készítendő ábécére.

A fonomimikai módszer alkalmazásában a bizottság teljesen szabad kezet enged a pályázóknak.

Kívánja azonban, hogy az ábécének a betűk tanítására vonatkozó részében, mihelyt csak a betűk ismerete, valamint a már ismert szókincs megengedi, mondatok, rövid elbeszélések, közmondások gyermekversikék, gyermekjátékok mondókái és népköltési versek foglaljanak helyet, melyek alkalmasak legyenek a gyermek nyelvérzékének felébresztésére és fejlesztésére, szókészletének és fogalom kincsének gyarapítására, gondolat körének tágítására.

Az ábécé olvasókönyvi részében mesék, elbeszélések, leírások, versek, imádságok foglaljanak helyet, melyek az I. osztály beszéd és értelem gyakorlati, valamint vallásoktatási anyagát figyelembe vegyék s református szellemű vallás erkölcsi és hazafias irány bennök kifejezésre jusson.

Az ábécé 8 (nyolc) ívig terjedhet.

Az elfogadott ábécé a tiszántuli ref. egyházkerület tulajdonába megy át. Szerző a megállapított terjedelmig az első kiadáskor nyomtatott ivenként 100 (egyszáz) koronával jutalmaztatik. A második és a következő kiadások alkalmával, minden kiadás után 240 korona díjban részesül,

tekintet nélkül a kiadás példány számaira, mindaddig, míg a kiadásnál szükséges korrekurát és a tanügyi bizottság által kívánt javításokat maga végzi, illetőleg végezteti.

Nem záratnak ki a pályázathoz a már nyomtatásban megjelent ábécék sem. Ezekre nézve a pályázat nyílt, míg a nyomtatásban meg nem jelent művekre nézve zárt.

Felhivatnak tehát a pályázni akarók, hogy műveket, a kéziratokat tisztán leírva, bekötve, lapszámozva, a szerző nevét rejtő levél kíséretében 1908. márc. 1-ig Kabára Nt. Dávidházy János esperes urhoz, mint az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság elnökéhez küldjék be.

Pályázat.

A debreceni reform. egyház pályázatot hirdet.

1. a csapókeri I. II. oszt. fitanítói
2. a csapókeri I. II. oszt. leánytanítói.
3. a homokkeri I. II. oszt. leánytanítói állásokra.

Fizetés: Alap-fizetés 1200 Egyezer kettőszáz korona. Ötödéves 120 Egyszáz husz kor. korpótlék hat izben, az egyház ingyeniskoláztatási pénztárából évnegyedes részletekben előre fizetve. Lakás természetben. Nős tanító részére 14 tizen-négy köbméter nötlen tanító részére 10 tiz köbméter tüzifa beszállitva.

Köteleesség: Egy vagy két osztály, rendkívüli esetekben több osztály tanítása a tiszántuli reform. egyházkerület által megállapított tan terv szerint. Leányok tanítója csak nős ember lehet vagy ha nötlen választatik, egy év leforgása alatt nősülni tartozik s a négy felsőbb osztályban a női kézi-munka tanítására vagy taníttatására is köteleztetik. Az iskolaszéknek jogában áll nevelési közérdek szempontjából a tanító más tanítói állomásra is helyezni. A megválasztott tanító a debreceni ref. tanítók segély-egyesületének kötelezett tagja.

A kérvényhez csatolandók; a) keresztlevél. b) oklevél, c) időrendben esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvány, d) legujabb keletű orvosi bizonyítvány, e) az állam vagy más felekezet tanítóképezdéiben nyert oklevél mellett a vallásból és az egyházi éneklésből s ezek tanítási módszertanából valamelyik reform. egyházkerület tanítóképesítő bizottságától nyert bizonyítvány.

A pályázati okmányok 1907 év június hó 20 napja d. u. 5 óráig, Szele György iskolaszéki

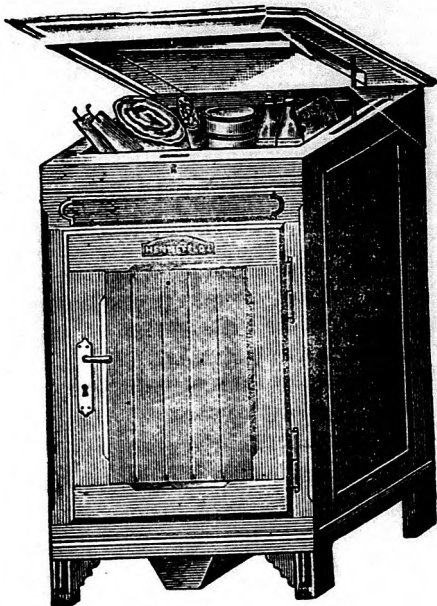
elnökhöz Kossuth u. 75 küldendők vagy adandók be. A megválasztott állomását az 1907 év augusztus 20-ik napján elfoglalni köteles. Kelt Debrecenben az ev. ref. egyház presbytériumának 1907 év május hó 21-én tartott gyűléséből.

K. Tóth Kálmán,
lelkészelnök.

Vecsey Imre,
hely. főgondnok

Somogyi Pál,
főjegyző.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takaréktüzhelyek

konyha edények

kerti padok

kerti fecskendők

szőlő permetezők

mosó facsaró és mángorló gépek raktára.

Sesztina Lajos
vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23.

Gummi és rézbélyegzők
állandó festékpárnák,
számozógépek,
rézpecsétnyomók és
izléses nyomtatványok
gyorsan, ponosan és olcsón

DEBRECEN, Simonffy-u. 5. sz. alatt kapható.

Király balzsam

Köszvény és
csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu“ gyógyszerháza a hol mindenn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdetti árakban szerezhetők be.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete

DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilván tartására is alkalmas.
Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szöszéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok fe húzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcseszakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerint stílusban, levéltári irománytartó fedeleket.*

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
DEBRECEN, Kölcsey-utca 18.

Egyházi és iskolai építkezések tervezete és kivitele felsőbbbhatóságilag helybenhagyott vagy a közgazgatás ügyi minta terve alapján.

Tervezetek és költségvetések készítése vagy azok felülbírálása a hely színén is.

Építkezési kölcsönök ajánlása és lebonyolítása

Szabadalmazott gyorsan száradó és szárító víz-elszigetelő festék gyár falak, nedves helyek szárazzá tételére. Vihar és időjárásálló **homlokzat festékek, zománcmáz, klozetek, fürdőszobák, konyhák falainak vízmentes bevonására.** Gyorsan száradó kemény és puha padló festékek mindféle színben.

Teljesített építkezésekről, végzett munkálatokról bizonyítványok és elismerő okiratok.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
Debrecen, Kölcsey-utca 18.

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives tudomására adni, hogy **Melocco Péter** budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját számlámra átvetem és azt **tetőfedési vállalatommal** egyesítve fogom tovább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és legjobb anyagokból készíttetem, miáltal t. rendelőim teljes meglegedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem, hogy nagybecsű bizalmukkal **Lukács Vilmos** kitüntetni sziveskedjenek — **Lukács Vilmos** maradtam kiváló tisztelettel **Debrecen, Hatvan-utca 5. szám.** Elvállalok = **beton-munkát** cement és gramindelemű burkolást, fayence-lap burkolást, műkö lépcsők és lábozatok készítését, csatornázásokat szab. karmantjus betoncsövekkel, hidak és átvezetők építését stb.

Tetőfedési munkák szabadalmazott Eternit asbest cement palával.

Aszfalt lemezzeli egyszerű és kettős ragasztott fedés. Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

Állandó raktár: Kitünő minőségű Portland és román cementből, stuccatur és alabastrom gipszből, köfedél-lemezek elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbo-lineum, fedéllackok stb.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros

a m. kir. zeneakadémia, színházak, hadsereg, művészek stb. szállítója

Budapest, II., Lánchíd-utca 5.

Ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű vonós-, huros-, fuvó- és ütőhangszereit.

Specialista: huros, vonós, fuvóhangszerek készítésében és javításában. — **Hangfokozó-gerenda!!** mely által bármely hegedű, gordonka, melybe az illesztetik, sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) **Kezesség minden egyes hangszernél.** — **Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt.** Régi mesterhegedűk vétele és eladása. **Legnagyobb gyár és raktár.** Saját találmányu (Rákóczi) **tárogató;** általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo-hangszerré általam konstruáltattam. Iskolával 35 frrtól feljebb. — **Orgona-harmoniumok.** A gyönyörű hang, melyet a világhírű legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet.

65 forinttól minden árban kapható.

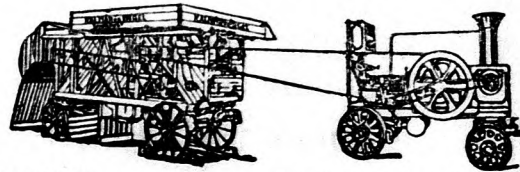
Az összes hangszerek javítása különleges szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik. — Kivétel nagyban és kicsinyben.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja ugy cséplőgépet, mint malomüzemre legegyszerűbb benzinneműmotorjait, benzinkomóbiljait, valamint szivógázmotorjait, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemen megtekinthetők.

Teljes jóállás kitünő cséplésért! **Egyedül létező újdonság!**

Ezen motorok egyenletes járása és bámulatos egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Árjegyzék ingyen! — Olcsó árak részletfizetésre

HEGEDŰS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkiadóhivatalában Debreczenben 2 kor. havi részletfizetésre megrendelhető:

A legelső magyar protestáns egyháztörténet. (Képes diszmunka.)

Most jelent meg:

A MAGYAR EVANGÉLIOMI PROTESTÁNS EGYHÁZ TÖRTÉNELME

Farkas József, Kovács Sándor és Pokoly József közreműködésével

Szerkesztette: ZSILINSZKY MIHÁLY.

Könyvtári félbörkötésben 19 k. Közel háromszáz szöveggéppel, tizenkét melléklettel és számos kéz-
irathasonmással.

Csodálatraméltó, nemes küzdelem törté-
tének a vázolását tüzte ki feladatául ez az első
magyar protestáns egyháztörténet, amely
nemcsak hogy szép emléke az 1906-iki nagy
történelmi esztendőnek, hanem kiegészítője a po-
litikai történetnek is. Sőt, mivel a protestáns
egyház, valamint a magyar nemzet változatos,
eseményekben gazdag, fölemelő és magasztos
története sokszor egygé olvad a kettős küzdelem-
ben, mivel mindkettőnek ugyanazok voltak a ve-
zérei, harcosai, vértanúi, azért sok helyen egyik
a másik nélkül meg sem érhető. Korszakos
jelentőségűvé avatja még ezt a munkát az a
tény, hogy az nemcsak a magyar evangéliumi
protestáns egyház külső fejlődésének **történetét**
hanem a **belső életet** is felöleli, kiterjeszkedik
az egyházi élet, az iskolaügy és irodalmi élet
ismertetésére is, aminek révén joggal tarthatjuk
azt egy nevezetes történelmi korszak **művelő-
déstörténetének** is.

Megrendelő-lap.

Fizetendő Debreczenben.

HEGEDŰS és SÁNDORTÓL Debreczenben

megrendelem Zsilinszky, a magyarországi Protestáns egy-
ház történelme című művet.

*Előfizetési feltételek: Ezen mű ára 19 korona, fi-
zetendő 2 koronás egymásután következő havi részletek-
ben, szállítástól kezdődőleg, mindaddig, míg a teljes mű
vételére törlesztve nincs. Jogositva van a cég az esedé-
kes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzá-
számításával, a postai megbízás útján bevonni. A rész-
letek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt meg-
szünteti és a mű teljes vételárát esedékessé teszi. A fi-
zetett részletek által még ki nem egyenlített része a kül-
deménynek a szállító cég tulajdonát képezi. Per esetén a
debreceni kir. járásbíróóság illetékes. Az üzlet elfogadása
a cégnek fenntartatik. A fenti feltételek alapján ezennel meg-
rendelem a fentebb jelzett munkát 19 korona vételárért,
fizetendő a megrendelés keltétől kezdődőleg 2 koronás havi
részletekben Debreczen a Hegedűs és Sándor cég pénztáránál.*

Lakhely és kelet: Sajátkezű aláírás: .....

Állás: .....

Az illetéki díjjegezők 30 tetele értelmében bélyegmentes. Olvasható aláírást
kérünk.

Konfirmálások alkalmából

ajánljuk az

S. Szabó József által átdolgozott Révész—Szo-
boszlay—Szabó: Konfirmációra elő-
készítő kátét ára 30 fill.

Konfirmációi emléklapok fekete nyomással
1 drb. 4 fill., 100 drb. 3.60, csinos kék
körzettel 1 drb. 5 fill. 100 drb. 4.50, dí-
szes aranyozott körzettel 1 drb. 6 fill.,
100 drb. 5.40

Konfirmáció ajándékul ajánljuk a Rozgonyi
J. féle gyermekimakönyvet diszes kö-
tésben 50 fill., 80 fill., 3 kor., 4 kor., és
5 korona árakban kaphatók:

HEGEDŰS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkereskedésében

DEBRECENBEN, Kossuth-utca 11. szám.

Löfkovits Arthur

órás, ékszerész üzlete Debreczen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edé-
nyek, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegeye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett, szállit

harangokat

bármínó súlyban, nemetszöket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentösen küld.

Nagyon sok elősmé-
== ró irat. ==

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Kívülönösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok ilyenekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debreczenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

☞ férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. ☜

A járókelőket megálliitják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az tavaszi idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangu férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szöve-
tekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon ki-
tüntetve látható, a leg-
pontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal
eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesit és a meg nem
felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITTA TOTY 1845-ben.